

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Завгородньої Тетяни Костянтинівни
на дисертаційну роботу Ду Цзінсюй

«Формування підприємницької компетентності студентів
у закладах вищої освіти КНР», поданої на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Сьогодні пріоритетним напрямком підготовки майбутніх фахівців у вищій школі різних держав є навчання підприємству. Це пояснюється тим що у розвинених країнах світу підприємство перетворилося на рушійну силу розвитку економіки, стимулюючий фактор зростання кількості нових підприємств та більш ефективного використання наявних матеріальних, технологічних і людських ресурсів.

В умовах інтеграції України в європейський простір, активної трансформації вітчизняної української економіки на засадах упровадження ринкових механізмів виникає актуальна потреба в забезпеченні сформованості підприємницької компетентності в кожного випускника закладів вищої освіти, що стане важливою передумовою для підвищення його конкурентоспроможності на сучасному ринку праці та успішного працевлаштування за отриманою спеціальністю. У пошуку ефективних шляхів формування цієї компетентності в українських студентів доцільно звернутися до теоретичних та практичних доробок педагогів різних країн, в тому числі й Китайської народної Республіки. Саме інтенсивний розвиток підприємництва дав змогу Китаю перетворити її з економічно відсталої держави в одного з найбільше потужних промислових виробників світу.

Зважаючи на вищевикладене, дослідження Ду Цзінсюй є актуальним та відповідає запитам сьогодення. Доцільність дослідження зазначеної проблеми підсилюється необхідністю подолання суперечностей між: затребуваністю на сучасному ринку праці компетентних фахівців у галузі підприємництва та загальною низькою обізнаністю населення в цій царині; потребою активного використання інноваційних теоретичних доробок китайських фахівців із формування підприємницької компетентності студентів вищої школи та слабким урахуванням цих доробок українськими освітянами під час пошуку шляхів успішного розв'язання зазначеної проблеми в Україні; накопиченим у КНР перспективним досвідом формування вказаної компетентності майбутніх фахівців і недостатньою увагою українських педагогів щодо його узагальнення й виявлення можливостей творчого використання в закладах вищої освіти України.

Представлена дисертаційна робота відрізняється чіткістю в обґрунтуванні актуальності проблеми, визначенні мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, які повною мірою узгоджуються між собою. Позитивної оцінки заслуговує обраний комплекс методів дослідження, спрямованих на досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань.

У дисертації логічно виокремлено її структурні частини. Так, представлена наукова праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків та 4 додатків (методичного спрямування). Так, у першому розділі дисертації «Джерельна та історіографічна база дослідження проблеми формування підприємницької компетентності студентів у вищій школі КНР» значна увага дисертантки приділена розкриттю ступеню дослідженості зазначеної проблеми.

Заслуговує на увагу те, що дисертаційне дослідження спирається на широку науковознавчу та нормативну базу, що включає інформаційні джерела різного виду: монографії, дисертації, наукові статті в профільних журналах та збірках наукових праць, підручники й навчальні посібники, довідкові видання, матеріали науково-практичних конференцій з досліджуваної проблеми й інших близьких до неї проблем, нормативні документи, що регламентують процес професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі КНР та України. Як позитивне слід відзначити, що переважну більшість використаних джерел складають праці китайських фахівців, написаних китайською чи англійською мовами. Широка джерельна база дала змогу здійснити комплексне дослідження проблеми формування підприємницької компетентності студентів китайської вищої школи та успішно вирішити низку теоретичних та суто практичних завдань. Відзначимо, що саме сумлінна робота з обраними джерелами інформації дозволила дисертантці сформулювати в дисертації змістовно цінні узагальнені положення та висновки, увести до наукового обігу нові та маловідомі факти.

У зазначеному розділі також висвітлено генезу ідеї формування підприємницької компетентності особистості в Китаї, що дозволило краще усвідомити специфіку здійснення цього процесу в сучасних умовах розвитку підприємництва та вищої школи в КНР. Зокрема, авторкою конкретизовано, що поява підприємництва в Стародавньому Китаї пов'язана із становленням ремесел, торгівлі й лихварства. У дисертації також встановлено, що витоки проблеми формування підприємницької компетентності в китайській молоді складають такі ідеї: проведення протягом століть неоднозначної політики щодо підприємництва, що проявляється, з одного боку, у підтримці підприємницької діяльності та сприянні підготовці молоді до неї, а з іншого боку – в установленні жорсткого контролю й обмежень щодо представників цієї професії; приділення наставниками значної уваги питанню формування в майбутніх підприємців законслухняності й патріотизму;

культивування в родині і школах цінності підприємництва як запоруки гідного життя людини. Ці ідеї отримали розвиток у подальшій історії китайського суспільства.

У другому розділі дисертації – «Теоретичні питання формування підприємницької компетентності студентів у вищій школі КНР» – чільне місце відводиться аналізу термінологічного поля дослідження. Зокрема, авторкою на основі виокремлення різних підходів науковців до тлумачення ключових понять («компетентність», «підприємництво», «підприємець», «підприємливість», «бізнес» тощо) розкрито авторське розуміння поняття «підприємницька компетентність». На основі опрацювання сучасних публікацій китайських авторів у розділі також схарактеризовано змістове наповнення структурних компонентів підприємницької компетентності студентів закладів вищої освіти КНР.

Вагомою заслугою дисертантки є також розкриття у другому розділі роботи специфіки формування підприємницької компетентності студентів китайської вищої школи в сучасних умовах розвитку підприємництва. Як доводить авторка, посилаючись на авторитетних китайських учених, історія розвитку підприємницької освіти у КНР за багатьма аспектами схожа на історію становлення цієї освіти в США. У дисертації зазначається, що якщо на початковому етапі свого розвитку ця освіта в обох країнах здійснювалася за допомогою викладання студентам окремих навчальних курсів, то сьогодні підготовка молоді до підприємницької діяльності в США та КНР являє собою цілісну систему, що реалізується в більшості закладів формальної освіти і профільної додаткової освіти та передбачає залучення студентів до різних видів підприємницької діяльності.

У третьому розділі дисертації – «Імплементация ідей і досвіду формування підприємницької компетентності студентів закладів вищої освіти КНР у вищій школі України» – наведений цінний для українських педагогів досвід формування підприємницької компетентності студентів закладів вищої освіти в Китаї. Зокрема, у цьому розділі докладно проаналізовано основні нормативні документи, що регламентують процес формування цієї компетентності в майбутніх фахівців, схарактеризовано різні методи, форми, засоби, що реалізуються в цьому процесі. Викликає також інтерес той факт, що в багатьох коледжах та університетах розроблені власні унікальні програми реалізації інноваційної й підприємницької освіти, які охоплюють аудиторну й позааудиторну діяльність студентів. Вони приймають участь в різних формах роботи (зустрічі з успішними підприємцями, майстер-класи, конкурси, змагання, тематичні тижні, конкурси на кращі проекти тощо) присвячених питанням підприємницької діяльності. Здобувачкою визначено, що в процесі формування підприємницької компетентності студентів провідна увага приділяється залученню їх до практичної підприємницької діяльності. У дисертації описано проведення багатьох таких унікальних заходів («Молодіжна подорож

Червоної мрії», змагання RoboGame, міжнародна конференція-конкурс стартапів ОТЕС тощо), які проводяться в КНР з метою підвищення рівня підприємницької компетентності майбутніх фахівців.

У розділі також представлено ґрунтовний аналіз наукових доробок педагогів України з формування підприємницької компетентності студентів у вищій школі.

Визначаючи наукову новизну результатів представленої дисертаційної роботи, вважаємо за доцільне насамперед відзначити такі її аспекти:

обґрунтування генези ідеї формування підприємницької компетентності особистості в Китаї,

- розкриття теоретичних засад формування підприємницької компетентності студентів у вищій школі Китаю, на основі зіставлення точок зору провідних китайських та українських науковців визначено ключові поняття, зокрема розкрито суть, структуру, зміст підприємницької компетентності майбутніх фахівців;

- зіставлення напрацювань китайських та українських учених з порушеної проблеми дозволило Ду Цзінсюй визначити перспективні напрями творчого впровадження китайського досвіду, новітніх ідей формування підприємницької компетентності в діяльність вищої школи України.

Варто підкреслити практичне значення результатів дослідження, яке полягає в тому, що систематизовані теоретичні ідеї й узагальнений практичний досвід формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців у китайській вищій школі можна творчо використовувати в процесі формування цієї компетентності в студентів українських закладів вищої освіти. Певну практичну цінність становлять і представлені в дисертації додатки. Практичне значення наукового доробку авторки також підтверджено упровадженням результатів дослідження в освітній процес трьох закладів вищої освіти України, що засвідчує наявність відповідних довідок.

Загалом аналіз місту дисертації засвідчує, що вона є актуальною, завершеною та самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне та прикладне значення. Сформульовані в роботі Ду Цзінсюй наукові положення, висновки й рекомендації є обґрунтованими й достовірними. Наявність достатньої кількості публікацій – 12 (серед яких 6 статей у фахових вітчизняних виданнях, 1 – у зарубіжному періодичному виданні), представлення результатів дослідження на 5 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях засвідчують про достатню апробацію отриманих результатів дослідження та наукову зрілість дисертантки.

У цілому високо оцінюючи представлене дослідження, вважаю за необхідні висловити певні зауваження та побажання:

1. У підрозділі 1.1 докладно схарактеризовано джерельну базу дослідження, чільне місце в якій займають електронні матеріали. Вважаємо, що в цьому підрозділі слід було б подати більш розгорнуту характеристику використаних у науковій роботі інформаційних джерел такого плану.

2. У дисертації розкрито генезу ідеї формування підприємницької компетентності особистості в Китаї. Однак, за нашим переконанням, наукова цінність наведеного матеріалу зросла, якби авторкою було виокремлено основні етапи у становленні цієї ідеї, що дозволило би скласти чіткі уявлення про основні віхи в її розвитку.

3. У підрозділі 2.2 дисертації авторка наголошує, що визначення поняття «підприємницька компетентність» китайськими та українськими вченими не має принципових відмінностей, бо воно запозичене із західної наукової літератури. Вважаємо, що для підтвердження цієї думки доцільно було б навести тлумачення зазначеного поняття провідними західними вченими.

4. У роботі дисертанткою проаналізовано основні труднощі та проблеми, з якими стикаються китайські підприємці. Проте вважаємо, що в дисертації треба було визначити, які основні недоліки існують сьогодні в організації саме підприємницької освіти студентів у вищій школі КНР та які шляхи пропонують використовувати китайські фахівці для подолання виявлених недоліків.

5. У тексті дисертації серед різних методів та форм роботи, які використовують у Китаї для формування підприємницької компетентності студентів, названо кейс-метод. Дисертація значно б виграла, якби в додатках авторка навела конкретні приклади ситуаційних завдань, які пропонуються студентам під час застосування цього методу.

6. Як зазначено в тексті поданої наукової праці, у процесі формування підприємницької компетентності студентів перевага надається практичним формам роботи. У світлі цього вважаємо, що в тексті дисертації недостатньою мірою висвітлено питання, як відбувається формування цієї компетентності студентів під час проходження ними виробничої практики.

Однак слід зазначити, що висловлені зауваження носять дискусійний характер і принципово не впливають на позитивну оцінку наукових результатів дослідження, яке має незаперечливу актуальність, наукову новизну та практичну значущість.

Вищевикладене є підставою для висновку, що дисертаційна робота «Формування підприємницької компетентності студентів у закладах вищої освіти КНР», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її авторка, Ду Цзінсюй, заслуговує

на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальністю 011
Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Завгородня

Т. К. Завгородня

